

Prof. univ. dr. Lidia Barac

Drept penal. Partea specială

Prof. univ. dr. LIDIA BARAC

Drept penal. Partea specială

Universul Juridic
București
-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BARAC, LIDIA

Drept penal : partea specială / Lidia Barac. - București :

Universul Juridic, 2014

ISBN 978-606-673-476-9

343

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Abrevieri

alin.	alineatul/alineatele
apud.	citat după
art.	articolul/articolele
art. cit.	articol citat
C. fisc.	Codul fiscal
C. pen.	Codul penal
C. pr. pen.	Codul de procedură penală
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
Dec.	Decizia
Ed.	Editura
ed.	ediția
etc.	etcetera
H.G.	Hotărârea Guvernului
idem	același autor (i), aceeași lucrare, aceeași pagină/aceleași pagini
ibidem	același autor (i), aceeași lucrare
ÎCCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	litera/literele
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
O.G.	Ordonanța Guvernului
op. cit.	operă citată
O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
p./pp.	pagina/paginile
par.	paragraful/paragrafele
pct.	punctul/punctele
S. pen.	Secția penală
ș.a.	și alții/altele
Trib. jud.	Tribunalul județean
TS	Tribunalul Suprem
TMB	Tribunalul Municipiului București
UE	Uniunea Europeană
urm.	următorul/următoarele
vol.	volumul/volumele

Prefață

Lucrarea de față se adresează, în principal, studenților facultăților de Drept, având valoarea unui instrument de studiu, apt să conducă la înțelegerea fenomenelor juridice, care intră în sfera de preocupare a Dreptului Penal, ca ramură de drept de sine stătătoare, în cadrul Sistemului Dreptului.

*Maniera în care este tratată Partea Specială a Dreptului Penal corespunde ținutei unui veritabil curs universitar, căci abordează conținutul constitutiv al **grupelor** de infracțiuni, structurate în **capitolele** Codului penal în vigoare, lăsând loc unei abordări creatoare, la care sunt invitați studenții, puși în situația de a configura **ei înșiși** conținutul constitutiv al **fiecărei** infracțiuni, dintre cele cuprinse în fiecare capitol al Noului Cod penal.*

Fiind un suport pentru sala de curs, respectiv de seminar, prezentul Cours universitar își propune să dezvolte dialogul profesor-student, pe de o parte, iar, pe de altă parte, să dezvolte cunoașterea mai largă a problematicii generate de aplicarea normelor penale speciale, motiv pentru care, la finalul fiecărei secțiuni, respectiv capitol, după caz, vom identifica o serie de teme propuse pentru dezbateri, respectiv seminarizare.

Simpla analiză a temelor, astfel preconizată, demonstrează intenția autoarei de a lărgi orizontul de cunoaștere al studenților, chemați, implicit, să plaseze normele penale „de analizat”, „de studiat” într-un concern al normelor internaționale, respectiv constituționale, în care își au seva mai toate normele penale speciale, analizate.

Deopotrivă, observațiile relative la exigențele impuse de aplicarea normelor cuprinse în Partea Specială a Codului penal sunt circumscrise jurisprudenței relevante a Curții Europene a Dreptului Omului.

*Fără a avea pretenția unui tratat de drept penal, căci lucrarea de față nu înfățișează dreptul penal în totalitatea sa, ci numai în ceea ce el este esențial și cu referire expresă și explicită doar la Partea Specială a Dreptului Penal, credem că, ea este, deopotrivă, utilă, practicienilor Dreptului. Sub acest aspect, ea ar putea fi privită și ca o „agendă de buzunar” a magistratului **exersat** în aplicarea normelor penale speciale, căci acesta, purtând asupra sa **o singură carte**, are la dispoziție, deopotrivă:*

- *normele penale incriminatoare cuprinse în Codul penal;*
- *conținutul lor constitutiv, sumar expus;*
- *diferențele de reglementare dintre Vechiul și Noul Cod penal, în cadrul fiecărei infracțiuni;*

- *aspectele de jurisprudență consacrată, în legătură cu aplicarea normelor penale speciale.*

Sub acest ultim aspect, Capitolul XIV al lucrării de față înfățișează „Regulile perene de jurisprudență”, distribuite pe categorii de infracțiuni, context în care autoarea furnizează o serie de exemple jurisprudențiale, care pun în evidență reguli, cu valoare de principiu în fiecare materie, dintre cele analizate, insistând asupra furnizării acelor reguli care vor continua să-și găsească aplicarea și sub imperiul Noului Cod penal.

*În egală măsură, lucrarea de față **amendează** o serie de reguli de jurisprudență consacrată în aplicarea Vechiului Cod penal, subliniind măsura în care acestea își păstrează valabilitatea în condițiile Noului Cod penal, context în care se referă, inclusiv, la valabilitatea, în continuare, a unor decizii ale instanței supreme, pronunțate în procedura recursului în interesul legii.*

*Sub acest aspect, se poate observa că referirile jurisprudențiale vizează hotărâri judecătorești pronunțate într-o perioadă relativ îndepărtată timpurilor noastre, însă tocmai asemenea referiri demonstrează caracterul lor de precedent judiciar, fiind de natură a susține **constantele** Dreptului penal, în procesul aplicării normelor sale.*

*În demersul său de a evalua jurisprudența **recentă**, autoarea a constatat că, în cea mai mare parte, această jurisprudență consacră soluții similare vechii jurisprudențe, motiv pentru care a înțeles să respecte și să aducă chiar un **omagiu** magistraților care, pentru prima dată, într-un istoric circumscris dreptului penal, au fixat valoarea de principii unor reguli de drept, pornind de la aplicarea normei penale speciale, în cazuri particulare.*

*Jurisprudența **recentă** este semnalată de autoare **doar** în măsura în care sunt introduse unele excepții, de natură să întărească vechile reguli, care acompaniază aplicarea normelor penale speciale într-un anumit fel în cazuri particulare.*

*Acest demers este marcat pentru a sublinia, deopotrivă, **variabilele** dreptului penal.*

Evident, din cuprinsul lucrării nu lipsesc unele aprecieri personale, relative la calitatea noii reglementări operate prin Noul Cod penal, în varii domenii de reglementare, cu predilecție asupra regimului sancționator stabilit pentru infracțiunile din grupa celor îndreptate împotriva patrimoniului persoanei.

*Aspecte critice vom identifica și în legătură cu modul de structurare a infracțiunilor cuprinse în Noul Cod penal, din perspectiva **obiectului lor juridic**, având în vedere consecințele juridice ale „modelului” furnizat de Noul Cod penal.*

Sigur că toate aceste aspecte par a fi utile, mai degrabă, magistraților care au activat și în perioada de activitate a Vechiului Cod penal. Credem, totuși, că maniera de prezentare, aleasă de autoare, va stimula și interesul magistraților care au debutat în activitatea lor sub imperiul Noului Cod penal, aceștia putând să extragă măcar informațiile de tip „istoric”, necesare fixării contextului reclamat de aplicarea Noului Cod penal.

Iată suficiente motive care îndreptătesc autoarea să ureze o lectură plăcută cititorului, în general, și să considere util și atractiv demersul pentru studentul de azi și magistratul de mâine.

Autoarea

CAPITOLUL I

INFRAȚIUNI CONTRA PERSOANEI

Ființa umană beneficiază de o ocrotire specială în drept. Ea a devenit o valoare universală, un bun comun al omenirii.

Este motivul pentru care *interesul și binele ființei umane* primează asupra interesului unic al societății și al științei¹.

În evoluția procesului de ocrotire a persoanelor s-au înregistrat progrese semnificative care pun în evidență, deopotrivă, mutațiile produse în privința abordării conceptului de persoană.

O analiză a instrumentelor internaționale consacrate ocrotirii omului demonstrează o tendință de extindere a ariei de ocrotire juridică a ceea ce până nu de mult s-a înțeles prin cuvântul – persoană –, asemenea reglementări ținând să protejeze, în esență, *specia umană*, ca reper de existență a lumii noastre pământene.

Astfel se explică reglementările juridice care se concentrează spre ocrotirea *embrioului uman*, considerat *ființă umană*, dar nu „persoană”, în accepțiunea strict juridică, atribuită termenului până nu demult.

Iată că noțiunea de persoană a dobândit o extensie care devansează clasicul subiect de drepturi și obligații, atașat noțiunii de persoană, în sens juridic.

Dreptul penal nu poate face abstracție de astfel de preocupări și realități pentru un simplu motiv, și anume acela că el reprezintă cea mai severă reacție organizată de state împotriva celor care îi agrează valorile, destinate instaurării, menținerii și promovării ordinii juridice și binelui public în societate.

Codul penal român, adoptat prin Legea nr. 286/2009², pus în aplicare prin Legea nr. 187 din 24 octombrie 2012³, dezvoltă o concepție particulară în jurul *persoanei* care este privită nu doar în sine, în mod individual, ci în corelație cu entități și valori precum familia, societatea, viața înainte de naștere, morala publică, ca ambient de dezvoltare a omului în societate și, totodată, ca garanție a exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, recunoscute de lege.

În alte cuvinte, persoana umană este ocrotită dincolo de existența sa, fiind valorificat rolul acesteia *în conservarea și dezvoltarea societății umane*.

Din această perspectivă, observăm că, obiectul juridic al infracțiunilor la care se referă Titlul I al Codului penal absoarbe relații sociale mult mai diverse, punând în evidență *raportul* dintre om și comunitate și importanța acestuia în univers.

¹ Art. 2 din Convenția Europeană din 4 aprilie 1997 pentru protecția omului și a demnității ființei umane, față de aplicațiile biologiei și medicinei, Convenția privind drepturile omului și biomedicina, ratificată de România prin Legea nr. 17/2001 (publicată în M. Of. nr. 103 din 28 februarie 2001).

² Publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012.

³ Publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012.

Este suficient să observăm dispozițiile art. 202 din Cod (vătămarea fătului) pentru a înțelege că legea penală română ocrotiște, inclusiv, viața în devenire.

Cu toate acestea, nu putem să nu observăm o oarecare îndepărtare a legiuitorului român al anilor 2009-2013 de la spiritul care a condus la reconfigurarea conceptului de persoană umană în dreptul internațional, cu atât mai mult cu cât o astfel de preocupare a existat cu ocazia elaborării Legii nr. 301/2004¹ (Codul penal suspendat), care a atras în sfera obiectului juridic al *infracțiunilor contra persoanei* și relațiile sociale pentru a căror existență și normală dezvoltare se impune ocrotirea *umanității*, ca spațiu de manifestare deplină a omului, *ocrotirea ființei și speciei umane*, prin incriminarea infracțiunilor privind manipularea genetică, *ocrotirea moralei publice*, prin incriminarea infracțiunilor contra bunelor moravuri, *ocrotirea protecției muncii* pentru asigurarea unei protecții efective a dreptului persoanei la muncă și securitate socială, legii muncii și securității sociale, prin intermediul incriminării infracțiunilor contra protecției muncii, *ocrotirea persoanei după moartea acesteia*, prin incriminarea infracțiunilor contra cultelor și respectului datorat morților.

Constatăm că unele relații sociale, care înconjoară valorile amintite, sunt ocrotite de noul Cod penal, încă sub titluri diferite, ceea ce obligă doctrina și jurisprudența la abordări cu consecințe juridice diferite, căci *obiectul juridic* al acestor din urmă infracțiuni se dorește a fi diferit/*diferențiat* față de obiectul juridic al infracțiunilor contra persoanei, cuprinse în Titlul I al Codului penal. Materia concursului de infracțiuni, de exemplu, va suporta efectele neatașării *tuturor* acestor valori sociale ocrotite de legea penală instituției *persoanei*, ca valoare ocrotită de Codul penal.

În egală măsură, noul Cod lasă impresia nevalorizării depline în dreptul intern a reglementărilor internaționale în domeniul ocrotirii persoanei, deși multe astfel de instrumente internaționale, dedicate ocrotirii ființei umane, a persoanei, a omului și drepturilor și libertăților acestuia au fost ratificate de România².

Revenind la Titlul I al Codului penal, care reglementează infracțiunile contra persoanei, constatăm că persoana este ocrotită în privința drepturilor sale, precum: dreptul la viață, dreptul la integritate corporală și sănătate, dreptul la demnitate și libertate, dreptul la viață privată, dar și în raport cu familia și viața în devenire, noul Cod incriminând infracțiunile săvârșite asupra unui membru de familie, cât și infracțiunile reprezentând forme de agresiune asupra fătului.

În egală măsură, *solidaritatea umană* este stimulată prin reglementarea infracțiunilor privind obligația de asistență a celor în primejdie – *ca parte* a regulilor de conviețuire socială (morală publică), această valoare socială făcând, însă, substanța unui titlu distinct al Codului penal (Titlul VIII).

În acest context, credem că delimitările efectuate de legiuitorul noului Cod penal, în cadrul relațiilor sociale care, prin firea lucrurilor, privesc *persoana umană* sunt mai greu de explicat și de natură să genereze consecințe juridice importante, în sfera aplicării dreptului penal în viața cetății.

¹ Publicată în M. Of. nr. 575 din 29 iunie 2004.

² Vezi Convenția de la Oviedo din 1997, ratificată de România prin Legea nr. 17/2001 (publicată în M. Of. nr. 103 din 28 februarie 2001).

Secțiunea I

Infrațiunile contra vieții

1. Considerații generale

Reglementare: *Codul penal, art. 188-193*

Omorul	<p>ART. 188 <i>(1) Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.</i> <i>(2) Tentativa se pedepsește.</i></p>
Omorul calificat	<p>ART. 189 <i>(1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări:</i> <i>a) cu premeditare;</i> <i>b) din interes material;</i> <i>c) pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse;</i> <i>d) pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;</i> <i>e) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor¹;</i> <i>f) asupra a două sau mai multor persoane;</i> <i>g) asupra unei femei gravide;</i> <i>h) prin cruzimi,</i> <i>se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.</i> <i>(2) Tentativa se pedepsește.</i></p>
Uciderea la cererea victimei	<p>ART. 190 <i>Uciderea săvârșită la cererea explicită, serioasă, conștientă și repetată a victimei care suferea de o boală incurabilă sau de o infirmitate gravă atestată medical, cauzatoare de suferințe permanente și greu de suportat, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.</i></p>
Determinarea sau înlesnirea sinuciderii	<p>ART. 191 <i>(1) Fapta de a determina sau înlesni sinuciderea unei persoane, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani.</i> <i>(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) s-a săvârșit față de un minor cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani sau față de o persoană cu discernământ diminuat, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani.</i> <i>(3) Determinarea sau înlesnirea sinuciderii, săvârșită față de un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani sau față de o persoană care nu a putut să-și dea seama de consecințele acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu putea să le controleze, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.</i></p>

¹ Conform dispozițiilor art. 242 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012), „în aplicarea dispozițiilor art. 189 alin. (1) lit. e) C. pen., prin infracțiune de omor comisă anterior se înțelege orice faptă de ucidere a unei persoane, săvârșită cu intenția prevăzută la art. 16 alin. (3) C. pen., cu excepția infracțiunilor prevăzute la art. 190 și 200 din Codul penal”.